

Genel ve Meslek Liselerinde Öğrenci Algılarına Göre Belirlenen Kişilerarası Öğretmen Profillerinin Karşılaştırılması¹

Sibel Telli², Jale Çakıroğlu³, Perry Den Brok⁴

Özet

Bu çalışmanın amacı, genel liselerde ve meslek liselerindeki öğrencilerin, fen dersleri öğretmenlerinin kişilerarası davranışlarını algılarını; sınıf, öğretmen ve öğrencinin bulunduğu okul tipine göre belirlemek ve bu sonuçlara dayanarak, kişilerarası öğretmen profilleri açısından okul tiplerini incelemektir. Çalışmanın örnekleme, Bursa ilinde bulunan üç genel lise ve iki meslek lisesinin 49 sınıfında öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmuştur. Çalışmaya 9., 10. ve 11. sınıflarda öğrenim gören 1377 öğrenci ve bu sınıflara ders veren toplam 24 öğretmen katılmıştır. Veriler Öğretmen Etkileşim Ölçeğinin (QTI) Türkçe versiyonu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde, betimleyici ve yorumlayıcı istatistik yöntemleri ve ANOVA kullanılmıştır. Aynı zamanda, ölçeğin farklı boyutları sınıf seviyesinde analiz edilmiş ve var olan profiller ile karşılaştırılmıştır. Diğer öğretmen profillerine örnekleme daha az rastlanmakla birlikte Belirsiz/Gergin ve Bastırıcı/Engelleyici öğretmen tiplerine meslek liselerinde biraz daha fazla rastlanmıştır. Ayrıca ülkemizdeki daha önceki çalışmalarda rastlanmamış olan Belirsiz/Gergin profili ilk kez bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: fen eğitimi, meslek liseleri, öğrenci algıları, öğrenci-öğretmen kişilerarası ilişkileri

A Comparison of Teacher Interpersonal Profiles in General and Vocational Schools Depending on the Students' Perceptions

Abstract

The purpose of the study was to examine associations between Turkish vocational and general education students' perceptions of their science teachers' interpersonal behaviour and degree to which these perceptions are different (according to school type) taking into account other background variables. Data were collected utilizing the adapted version of the *Questionnaire on Teacher Interaction* (QTI). A total of students 1377 (Grades 9 to 11) in 49 science classes at two types of schools (general and vocational education) were involved in the study. Correlation and regression analyses revealed that students' perceptions were different in both education types. Compared to general high school Uncertain/Aggressive and Repressive profiles were found little higher in number in vocational schools. Beside these, it was the first time that Uncertain/Aggressive teacher profile was found in our country in this study.

Key words: science education, vocational schools, students' perceptions, teacher-student interpersonal relationship

¹ Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen 7. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi'nde (07-09 Eylül 2006) sunulmuştur.

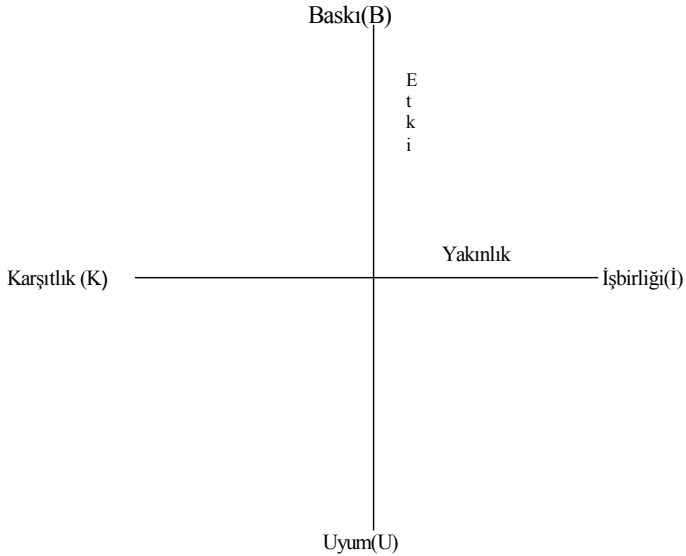
² Dr., Biyoloji Öğretmeni, Milli İyango Anadolu Lisesi, Nilüfer-Bursa

³ Doç.Dr., Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

⁴ Doç.Dr., Eindhoven School Of Education, Technical University Eindhoven, The Netherlands

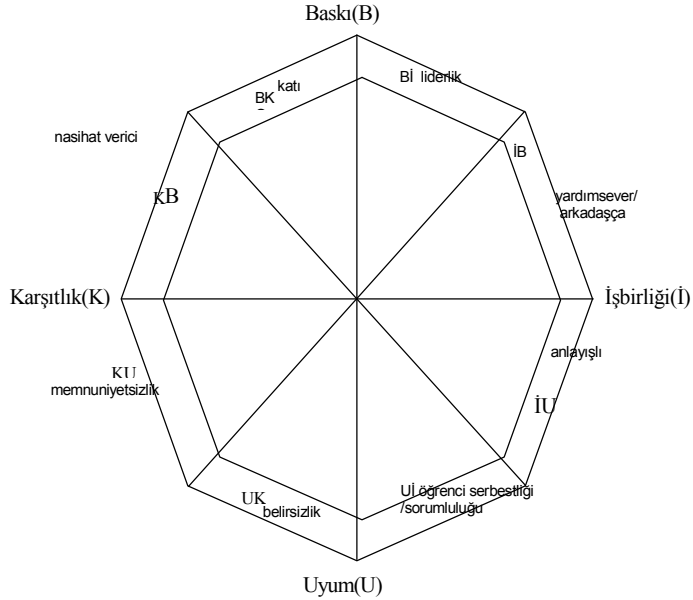
Giriş

Sınıf, öğrencilerin kendi aralarında ki iletişim ve öğretmenin öğrencilerle iletişiminin gerçekleştiği, öğrenmenin olduğu ortam olarak araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Öğrenme ve sınıf yönetimi gibi pek çok konu, doğrudan veya dolaylı olarak öğretmen-öğrenci iletişimiyle ilgilidir. Öğrencilerin, öğretmenlerinin kişilerarası davranış algılamalarını tanımlamak için, Leary modeli (1957) eğitime uyarlanarak Kişilerarası Öğretmen Davranışları Modeli (MITB) geliştirilmiştir (Wubbels ve Levy, 1991). Modelde, kişilerarası davranış, iki boyutta, Baskı-Uyum (Etki) ve Karşıtlık-İşbirliği (Yakınlık) olarak tanımlanmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Öğretmenlerin Kişilerarası Davranışları Modeli (MITB)'nin İki Ana Boyutu

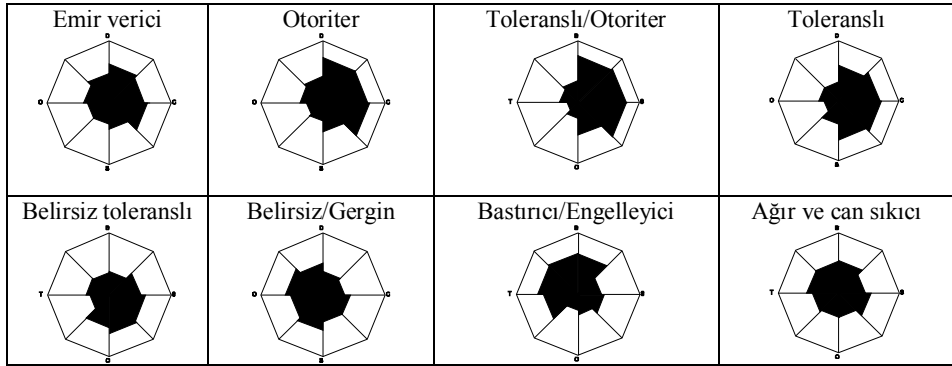
İki ana boyut, öğretmen davranışlarını tanımlamak amacıyla, sekiz bölüm (Liderlik, Yardımcı/Arkadaşça, Anlayışlı, Öğrenci Serbestliği/Sorumluluğu, Belirsizlik, Memnuniyetsizlik, Nasihat verici ve Katı) olarak düzenlenmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Öğretmenlerin Kişilerarası Davranışları Modeli (MITB)'nin Sekiz Bölümü

Bu modele dayanarak kişilerarası davranışları göstermek amacıyla, Wubbels ve arkadaşları “Öğretmen Etkileşim Ölçeği” (The Questionnaire on Teacher Interaction-QTI) adını verdikleri bir ölçek geliştirdiler (Wubbels ve Levy, 1991; 1993). Modelde bulunan sekiz bölüm arasında sınırlar kesin değildir. Aynı zamanda komşu bölümler birbirlerinin alanlarını kısmen kapsamaktadır. Örneğin, “Arkadaş canlısıdır” şeklindeki bir davranış, hem Anlayış hem de Yardımcı/Arkadaşça bölümlerinin özelliklerini içerebilmektedir. Diğer taraftan birbirlerine karşıt bölümler, karşıt davranışları tanımlamaktadır. Araştırmalar, öğrencilerin, öğretmenlerinin kişilerarası davranış algılarının öğrenci ve öğretmen cinsiyeti, yaşı, öğretmen tecrübesi, sınıftaki öğrenci sayısı, öğrencilerin başarı ve ders alanı gibi faktörlerden (fen, matematik gibi) etkilendiğini göstermiştir (Levy, den Brok, Wubbels ve Brekelmans, 2003; Brekelmans, Wubbels ve van Tartwijk, 2006).

QTI çalışmaları sırasında toplanan veriler, öğretmenlerin kişilerarası davranış tiplerinin (Wubbels, Brekelmans, Créton ve Hooyman, 1990) belirlenmesini de sağlamıştır. Öğretmenlerin her boyutla ilgili kabul edilebilir davranışları vardır. Yani öğretmen için Hoşnutsuz, Belirsiz ya da Nasihat Verici veya herhangi bir bölümde gruplandırılabilir davranış bulunmaktadır. Görülen odur ki, her öğretmen her bölümde davranışlar gösterebilmektedir ve öğretmenin her bölüm ile ilgili puanları bulunmaktadır. Bunlara dayanarak düzenlenen sekiz öğretmen profili Şekil 3’de ki grafikte verilmiştir. Koyu olarak gösterilen kısımlar, ilgili bölümde öğretmen davranışlarını düzeyini göstermektedir (Şekil 3) .

Şekil 3. Sekiz Kişilerarası Davranış Görüntüsünün Grafiği ile Gösterimi

Öğrenme ortamı ile ilgili araştırmaların bir çoğu genel eğitime odaklanmasına rağmen, sınırlı sayıda çalışma meslek liselerine (Hofstein, Glutzman, Ben-Zvi ve Samuel, 1980) ve farklı okul tiplerine yönelmiştir (den Brok, Fisher ve Rickards, 2006).

Türkiye’de öğrenme ortamı çalışmaları son yıllarda ivme kazanmış (Rakıcı, 2004; Şimşek, 2005) ve bu çalışmaların çoğu genel liselerde yapılmıştır (Telli, den Brok ve Çakıroğlu, 2007; 2006). Ülkemizde meslek liselerinde yapılan çalışmalar genellikle müfredatın geliştirilmesine (örn. Ayas, Çepni ve Akdeniz, 1993; Yıldırım ve Şimşek, 2001) ve problemlerin sistematik analizine yöneliktir (Saltan, 1996; Şimşek ve Yıldırım, 2000).

Bu çalışmada ölçeğin yeni geliştirilen Türkçe versiyonu, ilk kez büyük bir örnekleme ve farklı okul tiplerinde uygulanmıştır. Çalışma aynı zamanda meslek liselerindeki öğrenme ortamlarının incelenmesi açısından da önemlidir.

Bu çalışmada aşağıdaki soruların incelenmesi hedeflenmiştir.

1. Genel liselerle meslek liselerindeki öğrencileri, fen (fizik, kimya ve biyoloji) dersleri öğretmenlerinin kişilerarası davranışlarını algılamalarında farklılık var mıdır? Bu farklılıklar sınıf, öğretmen, öğrencinin bulunduğu okul, öğrenci cinsiyeti ve bransa göre bir değişiklik göstermekte midir?

2. Genel liselerle meslek liselerindeki kişilerarası öğretmen profilleri nelerdir? Bunlarda okul tiplerine göre bir farklılık var mıdır?

Yöntem

Örneklem

Çalışmaya 1377 öğrenci ve hizmet yılı 5-25 yıl arasında değişen 24 öğretmen katılmıştır. Örneklem cinsiyete göre dağılımı, 497 kız (%36,1), 833 erkek (%60,5) öğrenci şeklindedir ve 47 öğrenci (%3,4) bu konuda bilgi vermemiştir. Öğrencilerin 672’si 9. sınıf (%48,8), 314’ü 10. sınıf (%22,8), 364’ü de 11. sınıfta (%28,4) öğrenim görmektedir. Toplam 702 meslek lisesi (%51) ve 675 genel lise (%49) öğrencisi çalışmaya katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Öğretmen Etkileşim Ölçeği (QTI)'nin orijinal Felemenk versiyonu 77 maddeden oluşmaktadır. Daha sonra 64 maddeli Amerikan (Wubbels ve Levy, 1991) ve 48 maddeli Avustralya (Fisher, Fraser, ve Wubbels, 1993) versiyonları da geliştirilmiştir. Ölçek 5'li Likert tipi ile değerlendirilmektedir. Çalışmada, ölçeğin 8 alt bölümden oluşan 62 maddelik Türkçe versiyonu kullanılmıştır. Ölçeğin 62 maddelik son halinde, sekiz bölümün Cronbach's alpha değerleri oldukça yüksek olarak bulunmuştur (.74 ve .97 arasında). Bölümlerin sınıflar arası korelasyon değerleri .24 ile .45 arasında değişmektedir. Bu da ölçeğin sınıflar arası farklılıkları belirleyebilecek düzeyde olduğunu göstermektedir. Faktör analizlerinin sonuçlarına göre, iki faktör sekiz bölümde yapılanmaktadır. Bu iki faktör (eigenvalue 1'den büyük) yüzde 86 varyans açıklayabilmektedir. Bunlar Etki ve Yakınlık boyutları olarak yorumlanabilir. Buna ek olarak, belirlenen faktörler (iki boyut) arasındaki korelasyon öğretmenin kişilerarası davranış modeline uygundur. Yani istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon yoktur ($kor=.16$; $p=.19$) (Telli ve arkadaşları, 2007).

Bu çalışmada (62 madde) sekiz bölümün Cronbach's alpha değerleri oldukça yüksek olarak bulunmuştur (.60 ve .96 arasında). Bölümlerin sınıflar arası korelasyon değerleri (eta squared) .30 ile .46 arasında değişmektedir. Bu da ölçeğin sınıflar arası farklılıkları belirleyebilecek düzeyde olduğunu göstermektedir (Tablo 1).

Tablo 1-Öğretmen Etkileşim Ölçeğinin (QTI)'nin Türkçe Versiyonununun Boyutlara Göre Örnek Maddeleri ve Sınıf Seviyesinde Cronbach's Alpha ve Eta-squared Değerleri

Bölüm	Örnek maddeler	Cronbach Alpha (sınıf)	Eta squared
BI- Liderlik	Sınıfta tüm öğrencilerin isimlerini bilir.	.90	.46
İB- Yardımcı/Arkadaşça	Öğrencileri cesaretlendirir.	.96	.43
İU- Anlayışlı	Yapamadığımız ödevler için bize fazla zaman verir.	.96	.42
UI- Öğrenci Serbestliği	Sınıfta bazı kuralları bozabiliriz.	.60	.32
UK- Belirsizlik	Sınıfta aldığı kararlarımı sürekli değiştirir.	.92	.30
KU- Hoşnutsuzluk	Kendisi hakkında; kişisel bir soru sormak zordur.	.95	.39
KB- Nasihat verici	Dersi kesip davranışlarımız hakkında konuşur.	.90	.37
BK- Katı	Bir soru sorulduğu zaman, öğrenciler yanlış cevap vermekten korkarlar.	.85	.31

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri birinci yazar tarafından Bursa şehir merkezinden rasgele seçilmiş olan üç meslek lisesi ve iki genel liseden toplanmıştır. İlk olarak okullar resmi çalışma izni ile ziyaret edilmiş ve idareciler ile görüşülmüştür. Bu ilk görüşme sonrasında, öğretmenlere çalışma hakkında bilgi verilmiş ve uygulama yapılabilecek gün ve ders saatleri için program yapılmıştır. Her iki okul tipinde de okullarda çalışmakta olan fen branşı öğretmenlerinin tamamı çalışmaya katılmıştır. Veriler 2004-2005 Eğitim-öğretim yılı ikinci dönemimde toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Analizler meslek liseleri ve genel liseler için ayrı ayrı yapılmıştır. İlk araştırma sorusunu cevaplandırmak için, çeşitli bağımsız değişkenler kullanılarak (öğretmen ve öğrenci cinsiyeti, öğretmenin hizmet süresi, ders, sınıf seviyesi, karne notu gibi) QTI boyut değerleri (Etki ve Yakınlık) üzerinde ANOVA (Varyans Analizi) uygulandı.

İkinci araştırma sorusunu cevaplandırmak için, öğrenci algıları, sınıf seviyesinde kümelendirildi ve mevcut QTI öğretmen profilleri ile karşılaştırıldı. Böylelikle kaç sınıfta, hangi öğretmen profili olduğu belirlendi.

Bulgular

Çalışmanın sonuçları okul tiplerine göre öğretmen davranışlarının algılanmasında farklılıklar olduğunu göstermiştir. Genel olarak genel lise öğretmenleri her iki boyutta (Etki ve Yakınlık) daha yüksek değerlerle algılanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2- Okul Tiplerinin Kişisel Arası Davranış Boyutlarına Göre Ortalama Değerlerinin Karşılaştırılması (ANOVA)

QTI boyutları	Meslek lisesi	Genel lise	F-değeri (sign.)
BU – Etki	.46 (sd=.39)	.54 (sd=.35)	14.20 (.00)
Kİ – Yakınlık	.71 (sd=.90)	1.03 (sd=.64)	55.71 (.00)

Not: Boyut değerleri -3 ve +3 arasında değişmektedir.

Yakınlık boyutunda, fizik ve biyoloji öğretmenleri, meslek liselerinde daha düşük değerler almışlardır (Tablo 3) .

Tablo 3: Okul Tiplerine ve Derse Göre Ortalama QTI Boyut Değerleri

	Meslek lisesi		Genel Lisesi	
	Kİ-Yakınlık	BU-Etki	Kİ-Yakınlık	BU-Etki
Fizik	.54	.43	.67	1.08
Kimya	.47	1.08	.43	1.06
Biyoloji	.57	.63	.50	.98

Genel olarak sonuçlara bakıldığında, Etki boyutunda en yüksek değeri (.61) fizik öğretmenleri alırken, Yakınlık boyutunda kimya öğretmenleri almıştır (Tablo 4). Kız öğrencilerin her iki boyutta da algıları erkek öğrencilere oranla daha yüksek bulunmuştur (Tablo 5).

Tablo 4- Derslere Göre Ortalama QTI Boyut Değerleri

	BU (Etki)	Kİ (Yakınlık)
Fizik	.61	.76
Kimya	.45	1.07
Biyoloji	.54	.81

Tablo 5- Kız ve Erkek Öğrencilere Göre Ortalama QTI Boyut Değerleri.

	BU (Etki)	Kİ (Yakınlık)
Erkek öğrenciler	.47	.79
Kız öğrenciler	.59	.97

Öğretmen profillerinden Toleranslı/Otoriter öğretmen (18 sınıf, % 36,7) her iki okul tipinde en çok belirlenen öğretmen profili olmuştur. Bu çalışmada ilk kez daha önceki çalışmalarda rastlanılmamış olan Belirsiz/Gergin profili tespit edilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6- Yüzde Olarak Öğretmen Profillerinin Sınıflara Göre Dağılımı ve Daha Önceki Çalışmalarla Karşılaştırılması

Öğretmen profili	Şimdiki çalışma			Daha önceki çalışmalar	
	Örneklemin tamamı N= 49	Meslek liseleri N= 24	Genel Lis N= 25	Telli,den Brok ve Çakıroğlu) (2006) N= 81	Telli ve ark.(2007) N= 24
Emir verici	22	21	24	16	17
Otoriter	27	17	36	29	46
Toleranslı/Otoriter	37	38	36	28	29
Toleranslı	2	4	-	2	-
Belirsiz/ Toleranslı	2	-	4	1	4
Belirsiz/Gergin	4	8	-	-	-
Bastırıcı/Engelleyici	-	-	-	3	-
Ağır ve can sıkıcı	6	13	-	2	4

Tartışma

Analiz sonuçlarına göre her iki okul tipinde de kişiler arası davranışların aynı derecede önemli olduğu belirlenmiştir. Farklı okul tiplerinde öğretmenler her iki boyutta da yüksek değerlerle algılanmakla birlikte, bu değerler genel liseler için daha yüksektir. Bu çalışmada daha önceki çalışmalara oranla (örn. Telli ve ark.

2007; Telli, Brok ve Çakıroğlu, 2006) daha fazla öğretmen profili bulunmakla birlikte, Toleranslı, Belirsiz/Toleranslı, Belirsiz/Gergin, Bastırıcı/Engelleyici ve Ağır-can sıkıcı öğretmen profilleri azınlıkta olmaya devam etmiştir. Öğretmenler, diğer çalışmalardakine benzer şekilde çoğunlukla Toleranslı/Otoriter, Emir verici ve Otoriter profillerinde belirlenmiştir. Bunda öğretmenlerin çalışmaya gönüllülük esasına göre katılmalarının ve sınıfları kendilerinin belirlemelerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Genel liselerle meslek liselerinde belirlenen Emir verici ve Toleranslı öğretmen profilleri sayıca birbirine yakındır, ancak genel liselerde daha fazla Otoriter öğretmen profiline rastlanmıştır. Belirsiz/Gergin ve Ağır-can sıkıcı öğretmen profilleri meslek liselerinde daha fazla görülmüştür. Cerrah ve Ayas (2003) meslek liselerinde öğretmenlerin, biyoloji ve sağlık bilgisi derslerinin birleşik müfredatla yürütülmesinin zorlukları hakkındaki görüşlerini belirtirken, aynı zamanda öğrencilerin motivasyon sorunlarından ve ders akışını bozucu davranışlarından da bahsetmişlerdir. Buna paralel olarak meslek liselerinde öğrencilerin, öğretmenlerinden ödevleri ve davranışları hakkında daha fazla düzeltme alıyor olmaları olasıdır ve bu da öğrencilerin yakınlık ile ilgili algılarını olumsuz etkiliyor olabilir. Literatür ile benzer şekilde kız öğrencilerin her iki boyutta da algılarının yüksek olarak belirlenmiştir (Özay, Kaya ve Sezek 2004; Levy, Wubbels ve Brekelmans, M. 1992; Levy, den Brok, Wubbels, ve Brekelmans 2003; Rickards, 1998; Wubbels & Levy, 1993).

Bu çalışmada, meslek liseleri ve genel liselerdeki öğretmen ve öğrencilerin, öğretmenlerin kişilerarası davranışlarını algıları hakkında bilgi toplanarak öğretmen eğitimi programları ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkıda bulunulmak ve meslek liselerinde fen eğitimine dikkat çekilmek istenmiştir.

Teşekkür

Bu çalışma Orta Doğu Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi kapsamında yürütülen “Liselerdeki öğrencilerin, fen öğretilerinin kişilerarası davranışlarını algıları” isimli proje çalışması ile finans edilmiştir.

Dil ve anlatım yönünden incelenmesinde katkılarından dolayı Türk Dili ve Edebiyat öğretmeni Emin YÜCEL’e teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Ayas, A., Cepni, S., ve Akdeniz, A. R. (1993). Development of the Turkish Secondary science Curriculum. *Science Education*, 77, 433-440.
- Brekelmans, M. Wubbels, Th., ve van Tartwijk, J. (2006). *Teacher – student relationship across the teaching career*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Association Research Association (AERA), San Fransisco, USA.
- Cerrah, L., ve Ayas, A. (2003). The problems vocational schools’ biology teachers come cross: A look the Biology and Human Healthy Course [In Turkish]. *Milli Eğitim Dergisi*, 159 /Retrieved January 29, 2005 from <http://www.meb.gov.tr>.
- den Brok, P. J., Fisher, D. L., ve Richards, T. (2006). Factors affecting Australian students’ perception of their science teachers’ interpersonal behaviour. Accepted for publication in D.L. Fisher & M.S. Khine (Eds.), *Contemporary approaches to research on learning environments: world views*. Singapore: World Scientific

- Fisher, D. L., Fraser, B. J., ve Wubbels, Th. (1993). Interpersonal teacher behaviour and school climate. In T. Wubbels & J. Levy (Eds.), *Do you know what you look like? Interpersonal relationship in Education* (pp.103-112). London: The Falmer Press.
- Hofstein, A., Glutzman, R., Ben-Zvi, R., ve Samuel, D. (1980). A comparative study of chemistry students' perception of the learning environment in high schools and vocational schools. *Journal of Research in Science Teaching*, 17, 547-552.
- Leary, T. (1957). *An interpersonal diagnosis of personality*. New York: Ronald Press Company.
- Levy, J., Wubbels, Th., & Brekelmans, M. (1992). Student and teacher characteristics and perceptions of teacher communication style. *Journal of Classroom Interaction*, 27, 23-29.
- Levy, J., den Brok, P. J., Wubbels, Th., ve Brekelmans, M. (2003). Students' perceptions of the interpersonal aspect of the learning environment. *Learning Environments Research*, 6 (1), 5-36.
- Rakıcı, N. (2004). *Eight grade students' perceptions of their science learning environment and teacher interpersonal behaviour*. Unpublished master thesis. Ankara: Middle East Technical University.
- Rickards, T. (1998). *The relationship of teacher-student interpersonal behaviour with students sex, cultural background and student outcomes*. Unpublished doctoral dissertation, Curtin University, Perth, Australia.
- Özay, E., Kaya, E., ve Sezek F. (2004). Application of a questionnaire to describe teacher communication behaviour and its association with students in science in Turkey. *Journal of Baltic Science Education*, 2 (6), 15-21.
- Saltan, A. (1996). *Systematic Analysis of Vocational Schools of Higher Education in Turkey*. Unpublished master thesis. Ankara: Middle East Technical University.
- Şimşek, H., ve Yıldırım, A. (2000). Vocational schools in Turkey: An administrative and organizational analysis. *International Review of Education* (463/4), 327-342
- Şimşeker, M. (2005). *Eight grade students' perceptions of their mathematics teachers' interpersonal behaviours*. Unpublished master thesis. Ankara: Middle East Technical University.
- Telli, S., Brok, P. den, and Çakiroğlu, J. (2007). Students' perceptions of science teachers' interpersonal behaviour in secondary schools: development of the Turkish version of the Questionnaire on Teacher Interaction. *Learning Environments Research*. Vol. 10 (2), pp.115-129
- Telli, S., den Brok, P. , ve Çakiroğlu, J. (2006). *Teacher-Student Interpersonal Behaviour in Science Classes in Turkey*. Paper presented at the annual meeting of the National Association for Research in Science Teaching (NARST), San Francisco, CA.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2001). A Qualitative Assessment of Curriculum Development Process at Secondary Vocational Schools in Turkey. *Journal of Career and Technical Education*, 18 (1), 19-31.
- Wubbels, Th., Brekelmans, M.,Créton, H. ve Hooymayers H. P. (1990). Teacher behaviour style and learning environment. In H. C. Waxman & C. D. Ellett (Eds.), *The study of learning environments* (Vol. 4, pp. 1-12). Houston,TX : University of Houston.
- Wubbels, Th. ve Levy, J. (1991). A comparison of interpersonal behavior of Dutch and American teachers. *International Journal of Intercultural Relationships*, 15, 1-18.
- Wubbels, Th. ve Levy, J. (1993) Wubbels, Th., & Levy, J. (Eds.), (1993). *Do you know what you look like? Interpersonal relationships in education*. London: The Falmer Press.